

Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Postadres

Gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Bezoekadres

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen

T 14 024
nijmegen.nl

Contactpersoon

Annemarie ter Schure
a.ter.schure@nijmegen.nl
T 0625721414

Ons kenmerk

D241081590

Bijlage(n)

Bijgevoegd: Ja

Datum 18 februari 2025

Onderwerp Grondwateroverlast in Hees/Heseveld

Geachte leden van de raad,

Graag willen we u informeren over de ontwikkelingen rond de hoge grondwaterstanden in Nijmegen West en de stappen die we hiervoor gaan zetten. Sinds december 2023 hebben we meldingen ontvangen van natte kelders in Hees/Heseveld. Tijdens de politieke avond op 10 januari 2024 en via een mail op 19 juni hebben we u hierover geïnformeerd. Een aannemelijke oorzaak was de langdurige neerslag, die in grote delen van Nederland tot vergelijkbare problemen met natte kelders heeft geleid. Enkele bewoners van Heseveld waren van mening dat de verschillende ingrepen die de afgelopen decennia in het watersysteem zijn genomen, deels aan deze wateroverlast ten grondslag lag. We zijn daarom gezamenlijk een proces gestart om een onafhankelijk onderzoek uit te laten voeren naar de oorzaken van de hoge grondwaterstanden en de verantwoordelijkheden voor het nemen van maatregelen. Ook zijn we in overleg met Rijkswaterstaat, de provincie en Waterschap Rivierenland getreden. Het onderzoek is inmiddels uitgevoerd en de resultaten zijn afgelopen 30 januari, tijdens een bewonersavond, gepresenteerd.

De conclusies van dit onderzoek zijn, dat de hoge grondwaterstanden een optelsom zijn van de langdurige neerslag, de peilverhoging in het Maas-Waalkanaal, het stopzetten van twee grote onttrekkingen en in zeer beperkte mate van de infiltratie van hemelwater en het peil in de sloot van het waterschap. De verantwoordelijkheid voor de (waterdichtheid van de) kelders ligt bij de eigenaren van het pand. Er is geen juridische grondslag voor het nemen van waterhuishoudkundige maatregelen of compensatie van de gemeente/overheden aan de inwoners. Tijdens de bewonersavond gaven we aan als overheden samen in overleg te treden of en hoe we bewoners tegemoet willen komen. We hebben het proces over de bestuurlijke besluitvorming toegelicht. De bewoners hebben zich nog niet bij de conclusies neergelegd en hebben ons een manifest overhandigd. Met deze brief gaan we nader in op de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek van Royal Haskoning DHV, de wijze waarop we als gemeente aan de slag gaan met de aanbevelingen en de reactie van de bewoners tijdens de bewonersavond.

Achtergrond

Nijmegen West is gelegen op (het laaggelegen deel van) de stuwwal, waar de grondwaterstanden onder normale omstandigheden tussen de 2-3 meter onder maaiveld liggen. Met een dergelijke diepe grondwaterstand zijn kelders in het verleden niet waterdicht aangelegd en was het voor de gemeente niet nodig om een drainagesysteem aan

te leggen. Ook een slotenstelsel is daardoor niet aanwezig. Slechts langs de rand van het Maaswaalkanaal ligt een sloot van Waterschap Rivierenland, die met name is aangelegd om overtollig hemelwater af te voeren. Vanaf 2013 heeft Rijkswaterstaat het peil in het Maas- Waalkanaal verhoogd om doorvaart van grotere scheepvaart mogelijk te maken. Daarna zijn ook twee grote grondwateronttrekkingen in het gebied stopgezet.

Door het ontbreken van een drainage- en slotenstelsel is het op dit moment voor de gemeente en het waterschap onmogelijk om op korte termijn de grondwaterstand te reguleren. Om dit technisch mogelijk te maken, zou kostbare en ingrijpende infrastructuur nodig zijn. De verwachting is echter, dat bij een langdurige periode van droogte en een dalende waterstand in de Waal, de grondwaterstanden vanzelf weer voldoende zullen dalen.

Sinds het optreden van de hoge grondwaterstanden zijn medewerkers van de gemeenten in gesprek met vertegenwoordigers van circa 70 bewoners uit Heseveld. In april hebben onze medewerkers en die van het waterschap de bewoners bezocht. Ook wethouder Daemen is in juni bij bewoners op bezoek geweest. Bewoners zelf hebben voor de zomer van 2024 in een brief aan u hun zorgen gedeeld en u op een politieke avond op 19 juni toegesproken.

In september hebben we Royal Haskoning DHV opdracht verstrekt om onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de oorzaken van de hoge grondwaterstanden en de taken en verantwoordelijkheden voor het nemen van maatregelen. Op 1 oktober hebben we een eerste bewonersbijeenkomst georganiseerd. Tijdens deze avond konden bewoners meedenken over de onderzoeksvragen en zich opgeven voor een klankbordgroep om de onafhankelijkheid van het onderzoek van Royal Haskoning DHV te waarborgen. Dit onderzoek is in de periode oktober-december 2024 uitgevoerd. Parallel hieraan stuurden wij een brief aan alle inwoners in Nijmegen West om te inventariseren hoe groot de problematiek van de natte kelders is. Daarnaast stond er in de brief een uitnodiging voor de brede bewonersbijeenkomst op 30 januari jl. Dit leidde tot circa 300 meldingen van overlast, die in mate van ernst van elkaar verschilden.

Onafhankelijk onderzoek

In december heeft RHDHV de onderzoeksresultaten opgeleverd. Het rapport is als bijlage toegevoegd. Belangrijkste punten uit het rapport van RHDHV worden hieronder toegelicht.

Oorzaken van de hoge grondwaterstanden

- Een belangrijke oorzaak van de hoge grondwaterstanden is de langdurige en overvloedige neerslag, die ook in andere delen van Nederland tot problemen met hoge grondwaterstanden heeft geleid.
- Het stopzetten van de twee grondwateronttrekkingen, waarvoor de provincie en het waterschap het bevoegd gezag zijn, heeft bijgedragen aan structurele verhoging van het grondwaterpeil, maar geven juridisch geen recht op compensatie.
- Het verhogen van het peil in het Maaswaalkanaal door Rijkswaterstaat heeft bijgedragen aan structurele verhoging van het grondwaterpeil en kan in geval van aantoonbare schade en causaal verband mogelijk recht geven op compensatie.
- Infiltratie door de gemeente heeft minimaal bijgedragen, met name enigszins tijdelijk rondom de infiltratievoorziening.
- Het peil in de watergang van Waterschap Rivierenland heeft gering bijgedragen, met name langs de watergang.

Juridisch kader

- De Algemene Wet Bestuursrecht stelt dat indien een bestuursorgaan onevenredige schade veroorzaakt, die uitgaat boven het normaal maatschappelijk risico, deze overheid desgevraagd een vergoeding toekent. Een landelijk jurist op het gebied van waterhuishouding duidt dat dit in Nijmegen West niet van toepassing is. Reden hiervoor is dat er sprake is van een opeenstapeling van oorzaken (waaronder neerslag), die niet één op één aan te wijzen zijn als oorzaak voor de hoge grondwaterstand.
- Conform het Besluit Bouwwerken Leefomgeving hoeven kelders niet waterdicht te zijn, tenzij deze een verblijfsfunctie hebben. Indien bewoners hun kelder waterdicht willen hebben, is dit hun eigen verantwoordelijkheid.
- De gemeente heeft een grondwatertaak. Deze is tweeledig:
 - o De loketfunctie voor de inwoners. Dit betekent dat de gemeente ten aanzien van het grondwater eerste aanspreekpunt voor inwoners is richting de andere overheden. Daarnaast dient de gemeente de inwoners zo goed mogelijk van informatie te voorzien.
 - o Grondwaterzorgplicht. Dit houdt in “dat de gemeente in de openbare ruimte maatregelen moet treffen om structurele schade door te hoge grondwaterstanden aan de aan de grond gegeven functie zoveel mogelijk te beperken”. Gemeenten dienen in hun Water en Rioleringsprogramma aan te duiden wat zij verstaan onder structureel en doelmatig. De landelijke richtlijn voor het bepalen van de gewenste ontwateringsdiepte ligt op 0,7 meter onder vloerpeil. Dit is gebaseerd op mogelijk optredende schade aan de (bovengrondse deel van de) woning (functie wonen).

Conclusies

RHDHV heeft op basis van het onderzoek de volgende conclusies getrokken:

- Bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor het waterdicht maken van hun kelders.
- De gemeentelijke grondwatertaak is niet aan de orde, omdat de grondwaterstand ruim voldoet aan de gebruikelijke ontwateringsdiepte van > 0,7 m onder maaiveld. Er is daarmee geen juridische grondslag voor het nemen van waterhuishoudkundige maatregelen.

Aanbevelingen

RHDHV heeft aanbevelingen gedaan voor het nemen van maatregelen. Deze staan hieronder aangegeven. Toegevoegd is de gemeentelijke reactie hierop zoals die tijdens de bewonersavond is toegelicht.

- *Versterk van de gemeentelijke loketfunctie.*
De loketfunctie bestaat eruit om onze inwoners zo goed mogelijk van informatie te voorzien. In dit kader hebben we het onafhankelijke onderzoek van RHDHV naar de hoge grondwaterstanden laten uitvoeren. Daarnaast hebben we op Mijnwijkplan en de gemeentelijke website informatie geplaatst. Dit willen we de komende tijd verder uitbreiden. Daarnaast willen we bij meldingen van natte kelders ons klantcontact versterken en inwoners beter adviseren.
- *Zorg voor een goede monitoring van grondwaterstanden en stel de peilhoogtes online beschikbaar*
Na het optreden van de hoge grondwaterstanden hebben we 4 extra peilbuizen in Nijmegen west geplaatst om beter inzicht te krijgen in het gebied en de ontwikkeling van de grondwaterstanden. We zijn bezig met het voorbereiden van een opdracht om de actuele grondwaterstanden voor inwoners beschikbaar te

stellen. Inwoners kunnen dan zelf de actuele grondwaterstanden inzien en desgewenst maatregelen nemen.

- *Betrek de grondwaterproblematiek bij omgevingsvergunningen*
Aangezien de waterdichtheid van kelders geen vereiste is in het Besluit Bouwwerken Leefomgeving is het geen toetsingscriterium voor gemeenten bij het verlenen van een vergunning. Wel kunnen we initiatiefnemers vrijblijvend adviseren om kelders waterdicht uit te voeren. Hiervoor stellen we een protocol op.
- *Grondwaterrichtlijnen opnemen in Water- en Rioleringsprogramma*
Op dit moment zijn we bezig met het opstellen van een nieuw Water en Rioleringsprogramma, waarin het grondwaterbeleid wordt vormgegeven. Hierin nemen we de aanbeveling op om de ontwateringsdiepte van 0,7 meter onder vloerpeil in het WRP op te nemen. Hiermee verschaffen we onze inwoners duidelijkheid wanneer we als gemeente aan zet zijn om waterhuishoudkundige maatregelen te treffen. Daarnaast geven we hierin aan wat we onder 'structureel' en 'doelmatigheid' verstaan. In Nijmegen West betreft het bijvoorbeeld de vraag in hoeverre het doelmatig is om drainagestelsel aan te leggen, in relatie tot de verwachte frequentie van de hoge grondwaterstanden en in relatie tot de wettelijke verantwoordelijkheid voor kelders die bij de inwoners ligt.
- *Toekomstbestendig wonen lening (niet benoemd door RHDHV)*
De lening Toekomstbestendig wonen, die gericht is op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van de woning, is ook beschikbaar voor inwoners die hun kelders waterdicht willen maken. Dit betekent dat inwoners bij de gemeente een lening aan kunnen vragen voor het waterdicht maken van hun kelders.
- *Formeer een werkgroep met de overige overheden en maak hierbij onderscheid in*
 - o *Maatregelen voor de lange en de korte termijn*
 - o *Bouwkundige maatregelen en waterhuishoudkundige maatregelen.*Met Rijkswaterstaat, de provincie en het waterschap hebben we de afgelopen weken een werkgroep geformeerd, die inmiddels twee keer is samengekomen. Hierbij sluiten wij aan bij de conclusie van RHDHV: Er is geen juridische grondslag voor het treffen van maatregelen. Gezien de unieke omstandigheden in Nijmegen West, hebben partijen wel de bereidheid uitgesproken om mogelijke maatregelen te onderzoeken en ter besluitvorming aan het bestuur voor te leggen.

Infiltratie van hemelwater

Aangezien een aantal bewoners het infiltreren van hemelwater als belangrijke oorzaak ziet van de hoge grondwaterstanden, zijn de effecten van het onlangs aangelegde infiltratieproject in de wijk Jerusalem modelmatig onderzocht. Tijdens de looptijd van het onderzoek hebben we waar mogelijk de nieuwe infiltratieprojecten on-hold gezet. De conclusie van het onderzoek is dat de infiltratie in de wijk Jerusalem tot 1-2 cm verhoging van de grondwaterstand heeft geleid. In hydrologisch onderzoek wordt dit beschouwd als verwaarloosbaar. Tijdens de bewonersavond hebben we daarom aangegeven dat de effecten van de huidige infiltratieprojecten zo gering zijn, dat we weer voortgang geven aan de lopende projecten.

Een toekomstbestendig en klimaatadaptief watersysteem.

In de klimaatadaptatiestrategie en de omgevingsvisie hebben we ons ten doel gesteld om ons maximaal in te spannen om schade door hevige regenbuien en om verdroging in de prioritaire gebieden voor 2035 te hebben aangepakt en de overige stad in 2050. Om dit te realiseren, zullen de komende jaren grootschalige infiltratieprojecten moeten worden uitgevoerd. De mogelijkheid bestaat dat infiltratie op dergelijke grote schaal wel tot significante effecten op de grondwaterstand kan leiden. Op korte termijn laten we een adviesbureau onderzoeken:

- Welke toekomstige grondwaterstanden we kunnen verwachten bij de verschillende klimaatscenario's,
- Wat de effecten op de grondwaterstand zijn van verschillende infiltratiescenario's (bv infiltrerend oppervlak van 50-75-100 % van de hele stad),
- De mogelijkheden en wenselijkheid om de grondwaterstand in het laaggelegen deel van de stuwwal (Nijmegen west) af te toppen (en op welke diepte).

Reactie van de bewoners

Tijdens de bewonersavonden gaf een aantal bewoners te kennen zelf al maatregelen te hebben genomen om hun kelder waterdicht te maken. Anderen gaven aan teleurgesteld te zijn, dat de verantwoordelijkheid voor hun kelders bij henzelf ligt en dat er geen juridische grondslag is voor het nemen van waterhuishoudkundige maatregelen of financiële compensatie. Ze gaven aan en dat ze voor de verschillende overheden, met name de gemeente, een rol zien weggelegd. In een manifest roepen ze de gemeente op tot:

- Een inspanningsverlichting voor een grondwaterstand op 7,80 +NAP
- Inrichting van monitoring en loketfunctie
- Inrichting van een waarschuwingssysteem;
- Financiële compensatie van gedupeerden

Zoals hierboven beschreven hebben we tijdens de avond toegelicht hoe we de loketfunctie versterken en dat we extra peilbuizen hebben geplaatst om de actuele grondwaterstand nauwkeuriger in beeld te kunnen brengen. Een waarschuwingssysteem is helaas niet mogelijk, aangezien de kelders op verschillende diepte liggen en de grondwaterstand waarbij overlast optreedt per straat of woning kan verschillen. Wel spannen we ons in om de meetgegevens van de peilbuizen online beschikbaar te stellen.

Daarnaast hebben we toegelicht, dat we als overheden samen gezamenlijke besluitvorming voorbereiden en hebben we de bewoners aangegeven, dat we hen op de hoogte stellen van de resultaten van de besluitvorming.

Hoe verder:

De komende periode gaan we als gemeente verder aan de slag om de loketfunctie te versterken en de andere aanbevelingen uit te voeren. Daarnaast onderzoeken we samen met de andere overheden verschillende scenario's:

- We verkennen hoe we onze bewoners kunnen ondersteunen bij hun verantwoordelijkheid ten aanzien van hun kelders:
 - Door verdergaande advisering over hun kelders. De gemeente heeft in eerste instantie de taak bewoners te informeren over de grondwaterstanden en de verdeling van taken en verantwoordelijkheden. Bewoners geven aan behoefte te hebben aan informatie en advies over het waterdicht maken van de kelders. Hiervoor zijn verschillende technieken op de markt en de kans van slagen is sterk afhankelijk van de techniek en de deskundigheid van de aannemer. Als gemeente hebben we deze expertise niet in huis. We kiezen hierom voor een webinar door een onafhankelijk bureau en onderzoeken of er nog verdere maatregelen gewenst of nodig zijn.
 - Gedeeltelijke tegemoetkoming in de kosten door de overheden gezamenlijk. De verhoging van de grondwaterstand door de langdurige periode van neerslag valt onder het maatschappelijk risico van de bewoners. Het kan echter bediscussieerd worden of de overige oorzaken van de hoge grondwaterstand wel onder het maatschappelijk

risico van de bewoners vallen. We verkennen de mogelijkheden en wenselijkheid van een gedeeltelijke financiële tegemoetkoming door de overheden samen. Om precedentwerking te voorkomen, dient hiervoor sprake te zijn van een unieke situatie.

- We verkennen of het mogelijk en wenselijk is om de grondwaterstand in het laaggelegen deel van Nijmegen West af te toppen om deze op de lange termijn toekomstbestendig te maken. Hier blijft echter gelden, dat het de verantwoordelijkheid van de bewoners is om de kelders desgewenst waterdicht te maken.

Binnen drie maanden worden de scenario's verder uitgewerkt en aan de verschillende collega-overheden ter besluitvorming worden voorgelegd. Dat houdt in dat we u voor het zomerreces verwachten te kunnen informeren.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders van Nijmegen

A.P.W. van de Klift
gemeentesecretaris

H.M.F. Bruls
burgemeester